

6. Фурта С. О проблемах использования метода освоенного объема для анализа статуса проекта // Инициативы XXI века. — №3. — 2009.

7. Global project management handbook: Planning, Organizing and Controlling International Projects/ Cleland, David I., Gareis, Ronald. — Second ed./ — Mc GRAW-HILL, 2006.

8. Han S, Diekmann J. Approaches for making risk-based decision for international projects // ASCE J Construct Eng Man. — 2001. — 127(4):300 — 308.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2010.

УДК 332

І.В. Заблодська, д-р екон. наук, директор Луганської філії Інституту економіко-правових досліджень НАН України,
О.А. Мельникова, аспірант СНУ ім. В. Даля,
м Луганськ

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНОГО СЕКТОРА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті наведено результати ранжування регіонів України за такими показниками, як: обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг); обсяги виконаних наукових та науково-технічних робіт; інноваційна активність промислових підприємств (загальна сума витрат); капітальні інвестиції у регіоні; прямі іноземні інвестиції у регіоні. Пропонується вивести загальний ранг розвитку кожного регіону, який назвемо параметричний рейтинг інноваційного розвитку (ПРИР). Побудовано карту позиціонування регіонів України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційний розвиток, індустріальний сектор, параметричний рейтинг.

Актуальність проблеми. В даний час, функціонування підприємств індустріального сектора економіки України, повинно ґрунтуватися на ринкових принципах господарювання, з урахуванням конкуренції на зовнішніх та внутрішніх ринках і реалізуватися на основі інноваційної моделі розвитку. У зв'язку з цим, удосконалення регіональної політики, а також формування нових підходів до організації виробництва і збуту індустріальних підприємств, не можливо без комплексного аналізу та оцінки поточного стану індустріального сектора регіонів України, особливо з урахуванням розвитку і позиціонування індустріального комплексу в економіці регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним основам регіоналістики, а також аналізу та вивченню проблем і перспектив регіонального розвитку України присвячено багато робіт вітчизняних економістів, таких як Н.Ю. Буга, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, Є.П. Качан, Я.В. Коваль, Т.Л. Миронов, Я.Б. Олійник, Д.М. Стеченко, Т. О Стеценко та ін. [1—7]. У той же час, наростаючі диспропорції соціально-економічного розвитку і сучасна криза в індустріальному секторі економіки вимагає розробки нових інструментів аналізу існуючих тенденцій.

Ціль статті. Аналіз інноваційного розвитку індустріального сектора економіки регіонів за допомогою методів ранжирування і позиціонування.

Виклад основного матеріалу. Поточний стан регіонального розвитку України відрізняється наявністю диспропорцій у соціально-економічній сфері, які були викликані трансформаційними процесами в економіці і посилюються з розпалом економічної кризи в країні. Крім того, на даний час, спостерігаються негативні тенденції у розвитку промислового комплексу України, що вимагає удосконалення політики регіонального розвитку, яка повинна забезпечувати стійке зростання економіки України в цілому, а також розробки та впровадження принципово нових підходів і інструментарію до формування економічної політики на промислових підприємствах.

На даний час, індустріальному сектору України властиві такі особливості: скорочення об'ємів виробництва; зниження рівня рентабельності; збільшення кількості збиткових підприємств; скорочення середньої чисельності найнятих працівників.

Так, у 2009 р. скорочення промислового виробництва було відмічене фактично у всіх регіонах України. В середньому в Україні рівень падіння промислового виробництва збільшився у порівнянні з 2008 р. і склав 21,9 %. Практично на 50 % скоротилися об'єми виробництва у Закарпатській та Волинській областях, на третину скорочення виробництва було відмічене в Рівненській, Запорізькій, Черкаській областях, а також у м. Києві. Найменш постраждала від тривалої фінансово-економічної кризи Херсонська область — зниження об'єму виробництва в регіоні склало (-9 %). У Луганській області скорочення виробництва індустріального сектора у 2009 р. наголошувалося на рівні (-19,9 %), що трохи нижче середнього по Україні. У зв'язку з цим, поточний стан розвитку індустріального сектора економіки потребує постійного моніторингу й аналізу.

Для визначення позиціонування індустріального сектора в економіці регіонів України, а також для можливості складання рейтин-

гу інноваційного розвитку регіонів, застосуємо метод ранжирування, який полягає у привласненні числових рангів кожному аналізованому чиннику (показнику). Ранг, рівний одиниці, приписується найбільш важливому чиннику (показнику), а ранг, рівний двом і так далі, — привласнюється наступному по важливості чиннику (показнику). На наш погляд, у рамках цього аналізу інноваційний розвиток індустріального сектора регіону доцільно розглядати за такими основними показниками економічного розвитку: обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг); обсяги виконаних наукових та науково-технічних робіт; інноваційна активність промислових підприємств (загальна сума витрат); капітальні інвестиції у регіоні; прямі іноземні інвестиції у регіоні.

Для того, щоб зіставити ці показники, в ході аналізу регіонам України привласнюється індивідуальні ранги залежно від питомої ваги регіону в Україні по кожному з даних показників. Чим вище ранг — тим вище рівень розвитку регіону. Міста з особливим статусом — Київ та Севастополь — ми не розглядаємо як окремі регіони України, проте в загальному аналізі також привласнюємо їм відповідні ранги. Так, по показнику об'єму реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) регіони України отримали 25 рангів, а найвищий ранг у 2009 р. був привласнений Донецькому (1), Дніпропетровському (2), Харківському (3) регіонам. Серед аутсайдерів знаходилися Вінницький (25), Чернівецький (23), Закарпатський (22) регіони. Міста Київ та Севастополь отримали 7 і 24-й ранг відповідно.

Залежно від рівня об'єму виконаних наукових та науково-технічних робіт регіонам України в 2009 р. було привласнено 18 рангів. Найвищу оцінку отримав Харківський (2), Дніпропетровський (3), Запорізький (4) регіони. Найменшими ранговими оцінками були відмічені Рівненський (18), Хмельницький (18), Волинський (17), Житомирський (17), Закарпатський (17), Тернопільський (17) регіони. Лідером серед міст та регіонів України по рівню об'єму виконаних наукових та науково-технічних робіт є м. Київ — 1 місце, м. Севастополь займає середню десяту позицію.

По показнику інноваційної активності промислових підприємств регіонам України було привласнено 22 ранги. Так найбільша інноваційна активність в індустріальному секторі регіону у 2009 р. спостерігалася в Дніпропетровській (1), Хмельницькій (2), Донецькій (4) областях. Низький рівень інноваційного розвитку промислових підприємств регіону був відмічений у Рівненській (21), Закарпатській (20) і Чернівецькій (19) областях. Місту Києву в загальному рейтингу був привласнений 3 ранг, а м. Сева-

стополу найменший 22 ранг. 23 ранги привласнено регіонам України залежно від об'ємів капітальних інвестицій у регіоні. Найвищий ранг по цьому показнику був відмічений у Донецькій (2), Дніпропетровській (3), Одеській (4) областях. Найменші ранги отримали Тернопільська (23), Чернігівська (22) і Закарпатська (21) області; м. Київ отримує перший найвищий ранг, а м. Севастополь знаходиться на найнижчому ступені в загальному ранжируванні по даному показнику.

У ході ранжирування регіонів України залежно від об'єму прямих іноземних інвестицій у 2009 р. було привласнено 19 рангів. Найбільша питома вага прямих іноземних інвестицій була відмічена в Дніпропетровському (2), Харківському (3), Донецьком (4) регіонах — вони отримали найвищу рангову оцінку. На останньому дев'ятнадцятому місці в ранжируванні знаходяться Кіровоградський, Тернопільський, Чернівецький регіони. м. Київ займає перше місце і по цьому показнику теж, м. Севастополу привласнений низький 17 ранг.

Для узагальнення результатів ранжирування складемо загальну звідну таблицю, де будуть відмічені усі ранги регіонів України по кожному з даних показників за 2009 р. Також пропонується вивести загальний ранг розвитку кожного регіону, який назвемо параметричний рейтинг інноваційного розвитку (ПІРІР) регіону (табл. 1).

Таблиця 1

РАНЖУВАННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ СТАНОМ НА 01.01.2010 р. [8]

Регіони	Обсяги реалізованої промислової продукції	Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт	Інноваційна активність промислових підприємств	Капітальні інвестиції	Прямі іноземні інвестиції	Загальний ранг (параметричний рейтинг інноваційного розвитку регіону)
АРК	13	10	15	9	9	11
Вінницький	25	14	9	17	16	16
Волинський	21	17	6	19	13	15
Дніпропетровський	2	3	1	3	2	2
Донецький	1	5	4	2	4	3
Житомирський	16	17	19	16	15	17
Закарпатський	22	17	20	21	13	19
Запорізький	5	4	12	10	8	8

Закінчення табл. 1

Регіони	Обсяги реалізованої промислової продукції	Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт	Інноваційна активність промислових підприємств	Капітальні інвестиції	Прямі іноземні інвестиції	Загальний ранг (параметричний рейтинг інноваційного розвитку регіону)
Івано-Франківський	14	13	5	13	10	11
Київський	9	8	13	5	5	8
Кіровоградський	20	16	19	17	19	18
Луганський	4	11	16	11	11	11
Львівський	10	7	10	8	6	8
Миколаївський	12	6	8	12	16	11
Одеський	8	9	11	4	7	8
Полтавський	6	13	14	7	12	10
Рівненський	17	18	21	17	14	17
Сумський	18	11	18	20	15	16
Тернопільський	21	17	19	23	19	20
Харківський	3	2	7	6	3	4
Херсонський	20	15	17	20	16	18
Хмельницький	15	18	2	14	15	13
Черкаський	11	12	18	15	15	14
Чернівецький	23	15	19	18	19	19
Чернігівський	15	14	13	22	18	16
м. Київ	7	1	3	1	1	3
м. Севастополь	24	10	22	23	17	19

Так, у ході аналізу найвищий ПРІР у 2009 р. був властивий Дніпропетровському, Донецькому, Харківському регіонам, а так само м. Києву. Низький рівень ПРІР відмічений у Тернопільській, Чернівецькій, Кіровоградській, Херсонському регіонах та в м. Севастополі.

В аналізі, ПРІР розраховується як середнє арифметичне раніше привласнених регіонам рангів за основними показниками економічного розвитку: обсягу реалізованої промислової продукції (робіт, послуг), обсягу виконаних наукових та науково-техніч-

них робіт, інноваційної активності промислових підприємств, обсягу капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій у регіоні, рис. 1.

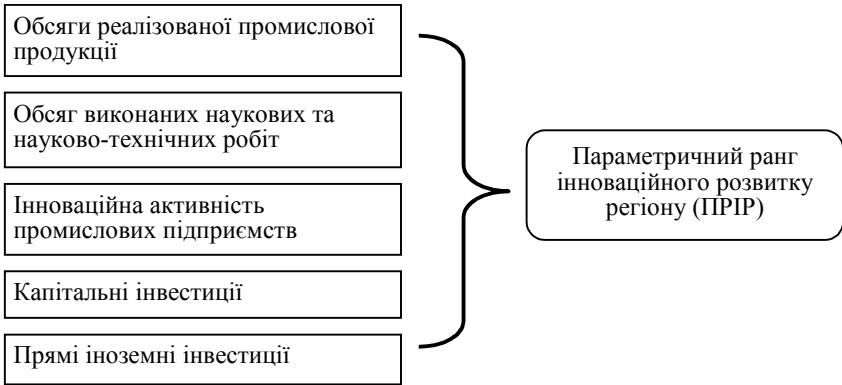

Рис. 1. Структура параметричного рангу інноваційного розвитку регіону

$$\text{ПІРІР} = (a_1 + a_2 + a_3 + a_4 + a_5 + a_n) / n \text{ о}, \quad (1)$$

a — показники розвитку регіонів;

n — загальна кількість показників розвитку регіонів.

У цілях подальшого аналізу пропонується ввести класифікацію регіонів залежно від значення ПІРІР. У рамках пропонованої класифікації, регіони України розділяються на 4 основних групи — прогресивні регіони, середньопрогресивні регіони, слабо прогресивні регіони, непрогресивні регіони; крок кожною з яких буде рівним 5 рангам, табл.2:

ПІРІР (0—5) — розвинені регіони — прогресивні регіони;

ПІРІР(6—10) — регіони з хорошим рівнем розвитку — середньопрогресивні регіони;

ПІРІР (11—15) — розвитку регіони із задовільним рівнем розвитку — слабо-прогресивні регіони;

ПІРІР(16—20) — регіони з низьким рівнем розвитку — непрогресивні регіони.

Як показує таблиця, у 2009 р. було всього 3, що прогресивно розвиваються регіону України: Дніпропетровський, Донецький, Харківський. Тоді як найчисленніша група з якнайгіршими показниками розвитку — непрогресивні регіони, налічує в своєму складі аж 10 регіонів України: Вінницьку, Сумську, Чернігівську,

Житомирську, Рівненську, Кіровоградську, Херсонську, Закарпатську, Чернівецьку, Тернопільську області, рис. м. Київ відноситься до прогресивних регіонів, з рівнем ПРІР — 3, а ось м. Севастополь знаходиться на передостанній 19 позиції ПРІР у розрізі всіх регіонах України.

Таблиця 2

КЛАСИФІКАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ПОКЛАД ВІД РІВНЯ ПРІР

Регіони	ПРІР	Класифікація
Дніпропетровський	2	Прогресивні
Донецький	3	
Харківський	4	
Запорізький	8	Середньо-прогресивні
Київський	8	
Львівський	8	
Одеський	8	
Полтавський	10	
АРК	11	Слабо-прогресивні
Івано-Франківський	11	
Луганський	11	
Миколаївський	11	
Хмельницький	13	
Черкаський	14	
Волинський	15	
Вінницький	16	Непрогресивні
Сумський	16	
Чернігівський	16	
Житомирський	17	
Рівненський	17	
Кіровоградський	18	
Херсонський	18	
Закарпатський	19	
Чернівецький	19	
Тернопільський	20	

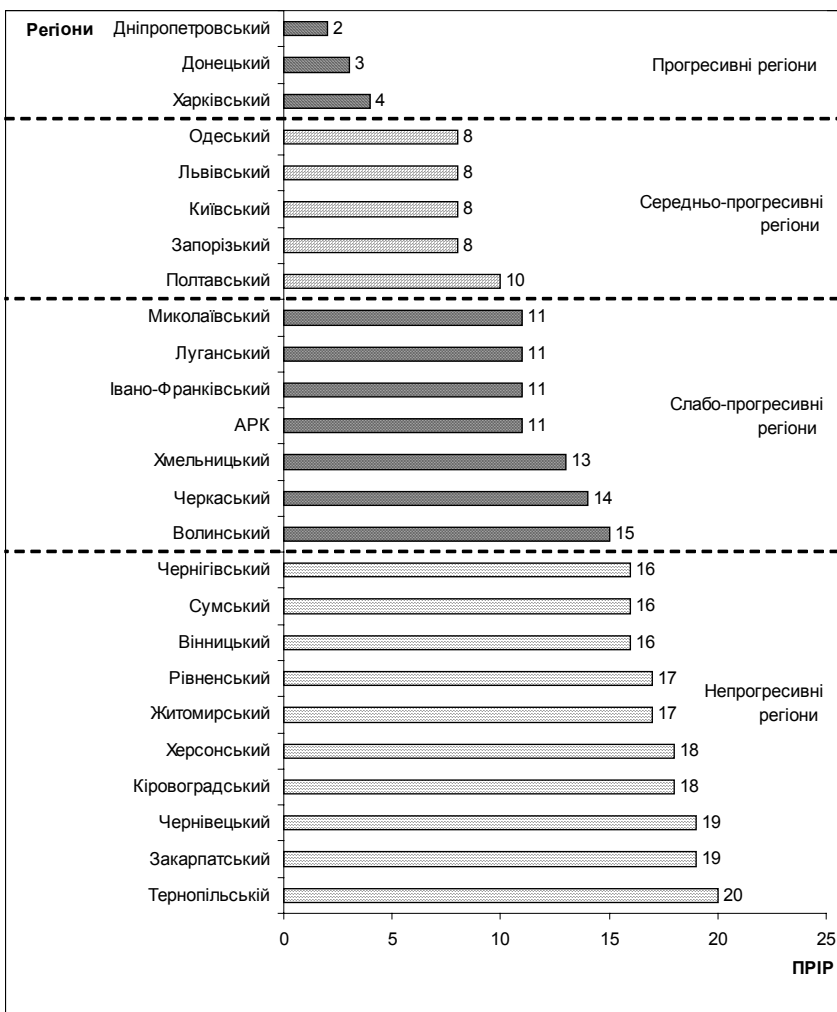

Рис. 2. Рейтинг регіонів поклад від рівня ПРІР

Луганська область відноситься до третьої групи слабо-прогресивних регіонів, і має рівень — 11, на рівні з такими регіонами, як Автономна Республіка Крим, івано-франківський, Миколаївський. Дані проведеного ранжирування, дозволяють нам побудувати карту позиціонування слабо прогресивних регіонів України «Інноваційна активність промислових підприємств — Обсяг реалізованої промислової продукції» (рис. 3).

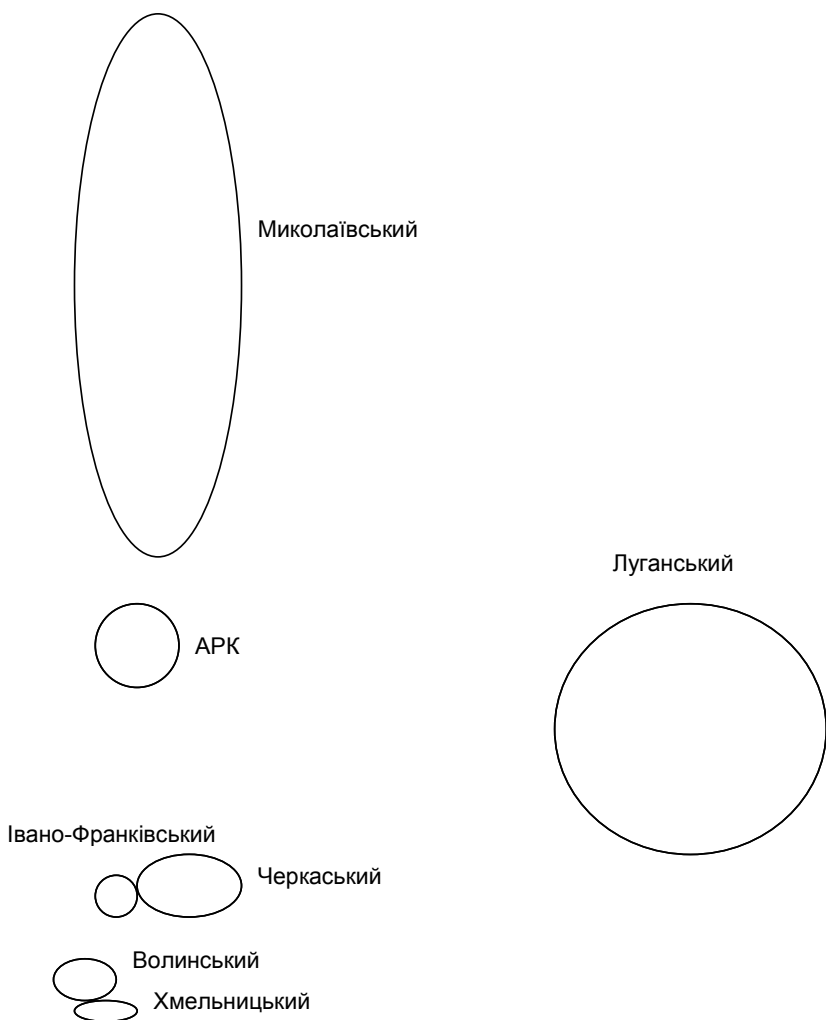

Рис. 3. Карта позиціонування слабо прогресивних регіонів України «Обсяг виконання наукових та науково-технічних робіт — Обсяг реалізованої промислової продукції»

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. У статті проведено комплексний аналіз інноваційного розвитку індустріального сектора регіону за допомогою методу ранжирування та за такими основними показниками: обсяг ре-

лізованої промислової продукції (робіт, послуг); обсяги виконаних наукових та науково-технічних робіт; інноваційна активність промислових підприємств (загальна сума витрат); капітальні інвестиції у регіоні; прямі іноземні інвестиції у регіоні. В ході аналізу виведений загальний показник розвитку кожного регіону — параметричний рейтинг інноваційного розвитку (ПРІР). Здійснено нова класифікація регіонів України залежно від рівня ПРІР, а також складена карта позиціонування слабо прогресивних регіонів України «Обсяг виконання наукових та науково-технічних робіт — Обсяг реалізованої промислової продукції».

Даний похід до аналізу інноваційного розвитку промислового сектора економіки регіонів може бути надалі використаний, як інструмент статистичної звітності, моніторингу розвитку регіонів при складанні програм та стратегій соціально-економічного розвитку регіонів України.

Література

1. Буга Н.Ю. Прогнозування економічного розвитку проблемних регіонів/ Н.Ю. Буга. // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 7. — С. 121—127.
2. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. — К.: КНЕУ, 2005. — 988 с.
3. Розміщення продуктивних сил України: Підручник / За ред. проф. Качана Є.П. — К.: ВД «Юридична книга», 2001.
4. Стеценко Т. О. Аналіз регіональної економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 116 с.
5. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Підручник/ Д.М. Стеченко. — К.: Вікар, 2006. — 396 с.
6. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. — К.: КНЕУ, 2005. — 988 с.
7. Управління розвитком регіону: Навчальний посібник для студ. вищих навчальних закладів / Т.Л. Миронова, О.П. Добровольська, А.Ф. Процай. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 327 с.
8. <http://www.ukrstat.gov.ua> — Офіційний інтернет-сайт Державного комітету статистики України.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2010.